

Broj 69, travanj 2016. :: Tema broja: Programi i projekti za pripadnike nacionalnih manjina

Učinak Austrijske čitaonice Osijek na razvoj multikulturalnosti u lokalnoj zajednici i važnost marketinga i promidžbe u njezinu razvoju

Tijekom povijesti dolazilo je do manjih ili većih migracija ljudi i naroda, koji su se miješali s novim, zadržavajući svoje običaje i navike u novom okruženju i tako stvarale multikulturalne zajednice. Grupe koje u određenoj zajednici čine manjinu nastoje održati svoje narodne i kulturne običaje kroz niz društvenih institucija, kao što su razna folklorna društva, škole, vjerski objekti, udruženja građana, knjižnice koje se često nazivaju čitaonicama. Na taj način, manjine obogaćuju cjelokupan društveni i kulturni život većinske zajednice.

U životu nacionalnih ili etničkih zajednica ili manjina najznačajnije mjesto zauzima očuvanje jezičnih posebnosti, a ostvaruje se međuljudskim kontaktima, usmenoj predaji, te kroz niz institucija, ustanova i organizacija. Tako u Osijeku postoje vrtići s njemačkim i mađarskim skupinama, škole / razredi u kojima se nastava održava na njemačkom i mađarskom, srpskom i makedonskom jeziku, razna udruženja građana koja njeguju prijateljske odnose s pojedinom matičnom zemljom i uspostavljaju kontakte s pripadnicima nacionalnih zajednica ili manjina, središnja knjižnica za mađarsku nacionalnu manjinu te Austrijska čitaonica kao središnja knjižnica za potrebe austrijske i njemačke manjine, a koja je dijelom Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.

Narodna knjižnica - uloga u multikulturalnim sredinama

Knjižnica kao *kulturna i informacijska ustanova koja, slijedeći općeprihvaćene ciljeve društva i načela stručnoga rada, odabire, nabavlja, obrađuje, u fizičkome i obavijesnom smislu sređuje te čuva i daje na korištenje knjižničnu građu, a preko organiziranih službi pruža raznolike usluge aktivnim i potencijalnim korisnicima*, u svom određenju uključuje i pružanje usluga aktivnim i potencijalnim korisnicima u koje spadaju i pripadnici etničkih i nacionalnih zajednica i manjina. Stoga narodne knjižnice moraju odražavati heterogenost strukture stanovništva sredine u kojoj djeluju.

Činjenica je da su od davnina postojale manjinske grupe u većinskom okruženju, no u krugu knjižnica i knjižničarstva ova se tema pojavljuje razmjerno kasno, tek šezdesetih godina 20. stoljeća.

Osnivanje Austrijske čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek

Republika Austrija ima specifičnu povijest. Od nekadašnjeg velikog carstva ostala je mala republika s oko 8 milijuna stanovnika. No zbog svog stoljetnog boravka na drugim prostorima mnoštvo Austrijanaca živi izvan granica same Republike Austrije i o njima Austrija vodi brigu na različite načine od kojih je jedan i osnivanje Austrijskih čitaonica, tzv. Österreich-Bibliotheken, na svim onim prostorima gdje žive pripadnici Austrijske narodnosti. Na taj se način osigurava zadovoljavanje osnovnih knjižničnih i kulturnih potreba austrijske manjine, ali se i pripadnicima drugih naroda predstavljaju osnovne kulturne i duhovne vrijednosti ove zemlje i naroda.

Nakon pada komunističkih režima u nekim europskim zemljama austrijsko Ministarstvo vanjskih poslova (Das Bundesministerium für auswärtige Angelegenheiten) je od 1989. do 2015. godine osnovalo preko 60 austrijskih knjižnica u 28 država srednje, istočne i jugoistočne Europe, a jedna čitaonica je otvorena i u Izraelu (Jeruzalem).

Čitaonice su osnovane u okviru već postojećih knjižnica, bilo narodnih ili sveučilišnih, opremaju se osnovnim fondom od 3.000 – 4.000 svezaka knjiga i reprezentativnim časopisima i novinama. Fond se nadalje razvija prema specifičnostima sredine u kojem se čitaonice nalaze.

Inicijativa i prvi kontakti za osnivanje Austrijske čitaonice u Osijeku pojavili su se još 1988. godine između Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek i Austrijskog kulturnog instituta. Godine 1990. bilo je dogovoreno da hrvatsku stranu obvezuje osiguranje prostora i opremanje Čitaonice, a austrijska strana se obvezala osigurati fond što je tijekom 1991. i 1992. godine i ostvareno. U ratnim zbivanjima taj je prostor pretrpio znatne štete, a knjižni je fond bio spašen i premješten u Varaždin.

U lipnju 1992. godine dolazi delegacija iz austrijskog Ministarstva vanjskih poslova na čelu s dr. Marboeom i dr. Melicharom koji su u dogovoru s ravnateljem Gradske i sveučilišne knjižnice Dragutinom Katalencem prihvatili ideju o sanaciji šteta i opremanju prostora te je austrijska vlada već u srpnju iste godine odobrila donaciju 2 milijuna ATS u svrhu projekta Austrijske čitaonice i otklanjanja šteta na nekim drugim dijelovima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek. Ostvarivanje projekta započinje 1993. godine, a vodi ga rektorat Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, a Građevinski fakultet provodi posao i nadzor nad izvođenjem radova za koje je bila zadužena osječka građevinska tvrtka OPUS. Projekt uređenja Austrijske čitaonice i saniranje ratnih šteta na drugim dijelovima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek privedeni su kraju 1993./94. godine. Godine 1995. sklopljen je ugovor između Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek o financiranju radnog mjesta u Austrijskoj čitaonici kada ona dobiva jednog djelatnika i neformalno započinje s radom.

Danas Austrijska čitaonica djeluje kao poseban odjel Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek s ciljem zadovoljavanja knjižničnih potreba austrijske i njemačke nacionalne manjine i upoznavanja većinskog i drugog manjinskog stanovništva s austrijskim kulturnim i duhovnim stvaralaštvom, te njihovom povijesti koja je i naša zajednička povijest.

Djelatnost Austrijske čitaonice

Austrijska čitaonica osnovana je s ciljem da bude javna i otvorena svim zainteresiranim korisnicima, pa stoga i objedinjuje sve aktivnosti jedne knjižnice takvoga tipa: selekcija i nabava građe, inventarizacija, formalna i sadržajna obrada, posudba te organiziranje aktivnosti u obliku predstavljanja knjiga, video projekcija u obrazovne svrhe, organiziranje posjeta učenika i nastavnika / profesora osnovnih i srednjih škola Županije osječko-baranjske s ciljem upoznavanja rada i cjelokupnog fonda Austrijske čitaonice i Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.

Austrijska čitaonica dobila je početni fond od oko 3.000 svezaka knjiga i nekoliko reprezentativnih časopisa. Početkom svoga javnog djelovanja Čitaonica utječe na selekciju i nabavu građe (knjige, časopisi, VHS i elektronička građa) prema iskazanim potrebama i mogućim poljima djelovanja. Godišnja prinova knjiga iznosi oko 150-200 svezaka, a zaključno s 2015. godinom iznosi preko 8.000 svezaka.

Iako samo ime govori da se radi o čitaonici jedna od glavnih aktivnosti je posudba jer je ustrojena tako da je sve osim referentne zbirke dostupno za posudbu. S obzirom na frekventnost posjeta Austrijskoj čitaonici najčešće dolaze studenti (posebice studenti germanistike), učenici i profesori osnovnih i srednjih škola, te Filozofskog fakulteta, dok se ostali građani rjeđe koriste građom i to uglavnom beletristikom i periodikom.

Važna aktivnost Austrijske čitaonice jesu i video projekcije u obrazovne svrhe prilikom učeničkih i studentskih posjeta austrijskih igranih i dokumentarnih filmova. S tom aktivnošću započeli smo još 1995. godine, a odvijala se jednom tjedno ili dva puta mjesečno, ali od 2000. godine odvija se po dogovoru ili po radnom planu, jer je Čitaonica postala i prostor u kojem se održava nastava i konzultacije iz jezičnih vježbi za studente germanistike.

Književnim večerima i predstavljanjima knjiga obavještava se korisnike o novopristigloj građi te ih se upoznaje s određenim književnicima, piscima i samim sadržajima. Književne večeri organiziraju se u suradnji Austrijske čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, Austrijskog kulturnog foruma Zagreb i Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Kako bi se značajno otvorila prema van i postala pravi centar širenja austrijske kulture, 2010. godine, pod pokroviteljstvom Austrijskog kulturnog foruma iz Zagreba i u suradnji s ostalim ustanovama u kulturi grada Osijeka, pokrenuti su Dani austrijske kulture koji su se kao višednevna manifestacija suvremene austrijske kulture postali pravi brend grada i prepoznatljivi u širokim kulturnim krugovima. U suradnji s Odjelom za rad s djecom i mladima Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, 2012. započeto je obilježavanje Međunarodnoga dana materinskoga jezika koje je okupilo sve zainteresirane nacionalne udruge i KUD-ove na području Grada i pridonijelo oživljavanju tradicije manjinskih zajednica i većinskoga naroda putem pjesme, plesa, govorne i pisane riječi te nošnji i tradicionalnih nacionalnih jela na jedan građanski način. Promidžba i marketing pri ovakvim organiziranim događanjima od vrlo su velikoga značaja u njihovom ostvarivanju. Bez dobre reklame putem svih dostupnih glasila i medija, puno je teže doći do ciljane publike i ostvarivanja željenih rezultata u širenju kulturnih vrijednosti.

Jedna od vrlo bitnih aktivnosti, svakako je radionica paralelnog pričanja i čitanja priča i bajki na njemačkom jeziku djeci vrtićke dobi pod nazivom „Priče u torbi“. Aktivnost je to koja ima za cilj predškolicima predstaviti izvorni njemački jezik od strane izvornoga govornika iz Austrije.

Austrijska čitaonica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek ima status posebne zbirke a administrativno poslovanje utoliko je olakšano što Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek ne mora voditi brigu o financijskoj strani nabave knjižnoga i neknjižnoga fonda jer njega dobiva darom. Naime, svake godine od strane Republike Austrije za sve Austrijske knjižnice u inozemstvu odobrena je određena svota novaca, prema kojoj voditelji knjižnica šalju popis onoga što žele nabaviti za svoju Austrijsku knjižnici i prema tom popisu, a unutar zadanoga novčanog iznosa, u vidu dara šalje se knjižna i neknjižna građa tijekom cijele godine.

Suradnja Austrijske čitaonice s drugim institucijama i ustanovama

Za knjižnicu za nacionalne manjine vrlo je važna suradnja s ostalim organizacijama i institucijama koje vode brigu o nacionalnim manjinama, ali i s drugim ustanovama na području kojeg djeluje knjižnica.

Najvažnija ustanova s kojom Austrijska čitaonica surađuje u svom radu jest Austrijski kulturni forum iz Zagreba. Forum je osnovan 1955. godine s ciljem kulturnog obogaćivanja života austrijske nacionalne manjine i povezivanja dviju zemalja - Austrije i Hrvatske, a *kao dio Saveznoga ministarstva vanjskih poslova vrši svoju zadaću da, uz politiku i gospodarstvo, vidljivim učini i treći stup austrijske vanjske politike – kulturu*.

Programi Austrijske čitaonice Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek ostvaruju se u suradnji s ostalim kulturnim i znanstvenim ustanovama u Osijeku, kao što su Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, posebice Filozofski fakultet, Galerija likovnih umjetnosti, Hrvatsko narodno kazalište te vrtići i razredi osnovnih i srednjih škola koji uče njemački jezik.

Zaključak

Današnje doba podrazumijeva postojanje demokracije koja je vrlo važna u pokretanju društvenih zbivanja. Stoga nastaju i osnivaju se knjižnice koje su pokretačka snaga takvih zbivanja i svojevrсни kulturni centar za sve stanovnike nekoga grada pa tako i one koji čine etničku manjinu. Austrijska je čitaonica Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, kao takva, mjesto u kojem će svi pripadnici austrijske i njemačke nacionalne manjine, kao i svi ostali korisnici moći zadovoljiti svoje knjižnične potrebe i imati pristup željenim informacijama. Uz osnovnu knjižničnu djelatnost, Austrijska čitaonica organizira značajan broj prigodnih događanja koji su vrlo bitan čimbenik u promociji njemačkoga jezika i austrijske kulture, povijesti i znanosti.

Kvalitetnoj organizaciji određenog događaja uvelike pridonosi dobra promidžba putem svih dostupnih vrsta medija i oglašivača, što je vrlo bitno zbog posjećenosti i prihvaćenosti od strane građana i korisnika te ciljnih skupina kojima su događanja namijenjena.

Brigu o knjižnicama etničkih i nacionalnih zajednica moraju voditi kako društvo u kojem se one nalaze, tako i društvo koje je domovina manjinskoj zajednici.

Uspješnost njezina djelovanja ovisi o raznolikosti usluga koje pruža svojim korisnicima, a one obuhvaćaju niz aktivnosti od posudbe i čitaonice preko video projekcija i izložbi do posredovanja i pružanja obavijesnih usluga.

Svojim djelovanjem Austrijska čitaonica postaje bitnim čimbenikom života austrijske nacionalne manjine na području Osječko-baranjske županije, ali i plodonosni izvor u obogaćivanju kulturnog i duhovnog života grada Osijeka, pridonoseći na taj način međusobnom razumijevanju i toleranciji različitih etničkih i kulturnih skupina.

Knjižnici možete pristupiti putem linka: <http://www.gskos.unios.hr/~descap/?upit=sadrzaj&id=120>

Siniša Petković

spetkovic@gskos.hr